

PIKK PÄEV JOHANNES KÄISIGA

13.jaanuaril toimus Võru 1. Põhikooli saalis konverents, millega tähistati eesti kooliuuendusiikumise ühe algataja ja vaimse juhi Johannes Käisi 110. sünniaastapäeva (26.dets 1885).

Majja, kus aastatel 1921-1930 paiknes Võru Õpetajate Seminar, oli tulnud õpetajaid ja õpetajate õpetajaid üle Eesti; tähelepanuväärne hulk õpetajate koolitusega tegelevatest keskustest Tartust ja Tallinnast. Saalis oli nii Käisi seminari auväärsetes aastates kasvandikke kui noori pedagooge, kel Käisi avastamine alles ees. Konverentsiks oli ilmunud teatmik ettekannete kohta. Vaheajal võis Käisi pärandiga tutvuda Võrumaa Muuseumi kogudest koostatud näitusel. Käisi mõttlikult tõsine pilk vaatas portreelt saaliselinal ja all fuajeess, mille kõrval tema sõnad: Ara ütle seda, mida õpilane ise võib leida; ära näita seda, mida õpilane ise võib näidata, ära tee seda, mida õpilane ise võib teha.

Juubelikonverentsi avas Johannes Käisi Seltsi juhatuse esimees, Võrumaa haridusosakonna juhataja **ARVI LEOSK**.

Pärast Võru 1.Põhikooli õpilaste tervituskontserti ja hetkelist mõttes viibimist lahkunud Albert Ivaskiga, ühega seminari kasvandikest, sai tervituseks sõna maavanem **TIIT SOOSAAR**.

Silmas pidades Võrut omaaegse tuntud koolilinnana (seminar!), käis maavanem välja ka mõtte luua pretsedent ja arendada Võru linn täiendus- ja ümberõppe keskuseks. Ta näeb selles Võru Instituudi kaalukat osa.

Haridusminister **JAAK AAVIKSOO** käsitles oma sõnavõttus hariduselu prioriteete, eeskätt hariduse ühtsuse tagamist; mõtiskles teemal haridus ja raha; vaagis omavalitsuse ja kooli rolli, avaldas lootust, et enam usaldataks koolijuhte nii korralduslikes küsimustes kui ka finantsasjades. Minister tõdes, et hariduse ümberkorralduse nurgakiviks on õpetaja. Rõõmustavalt toetava mõtte oli minister leidnud juubeliteatmikust seoses Johannes Käisiga. Õppimine kui eluviis, pidev õppimine ja pidev ümberõpe. **Meie ühiskonnas toimunud muudatuste tõttu polegi teisiti võimalik.** Haridusuuenduslikest põhimõtetest nimetas J. Aaviksoo haridusseadustiku käimasolevat ümbervaatamist ning samme, mis on astutud haridussüsteemi detsentraliseerimiseks. "Kannatust, külma verd ja suurt usku, et asjad lähevad õiges suunas!" võttis minister oma sõnavõtu kokku.

Anti kätte Käisi preemiad. Peri Põllumajandusliku OÜ esindaja andis kätte preemia **LEA MÄNDIKULE** ja Jõlvast J.Käisi nim. Põlva Keskkooli algklasside õpetajale **AINO AURIKULE**. A. Leosk tegi teatavaks Johannes Käisi Seltsi juhatuse otsuse preemiade määramise kohta J.Käisi 110a juubeli puhul. Nende saajateks osutusid Võru Õpetajate Seminari kasvandik, omaaegne haridusminister, Käisi pärandit põhjalikult uurinud ja propageerinud **FERDINAND EISEN** ning **VÕSi** eesti ja soome keele õpetaja aastatel 1928-1930, praegu pensionär Helsingi Ülikoolist **EEVA NIINI-VAARA**. Preemiad toimetatakse neile kätte lähiajal.

Ametlikule-pidulikule osale järgnes konverentsi tööne pool, Johannes Käisi Seltsi juhatuse liige **HEINO MÄGI** Otepäält esitas **F. EISENI** ettekande teemal "Johannes Käisi õpetajate ettevalmistusest, tema tegevusest Võru Õpetajate

Vastselliina Keskkooli algklasside õpetaja LEA MÄNDIK — üks preemiasaajaid.

jate Seminari suunamisel uuenduspedagoogika teele". Käis rõhutas, et iseseisva Eesti haridusideaaliks sai olla üksnes teotahtlik ja teovõimeline demokraatlik riigikodanik - isiksus. Kooliuuendustöö algas iseseisva riigi algaastatel demokraatliku rahvusliku koolikorralduse rajamisest ühtluskooli põhimõttel, millele lisandusid lapsepsühholoogiale tuginevad uuenduspedagoogika põhimõtted. 1920.aastatel levis eriti üldõpetus, 1930.aastatel hoogustus töökooli põhimõtetest kantud isetegevuslik-individuaalne tööviis. Võitlusest ja väitlusest seminari pärast, õpetajate edasiharimisest, kooliuuendusrühmast ja suveülikoolist, viljakast publitsistitegevusest — sellest kõigest oli **F.Eiseni** ülipõhjalikus ülevaates juttu. Ja kui kaasaegselt kõlab mõni aastakümnetetagune mõte, nagu see: "Meil on mooks otsida eeskujusid välismaal iga uue ettevõtte puhul, ...võttes ilma kriitikata eeskujuks kõike, mis ka juhuslikult välismaal nähtud... selle asemel et oma pea tööle rakendada ja asju nii korraldada, nagu meile siin õige ja vajalik." (Kasvatus 1930, nr 5).

Lapimaa Ülikooli professor **KYÖSTI KURTAKKO** kõneles, mis suunas peaks arendama kooli ja õpetamist. K.Kurtakko töötab oma sõnul kõige põhjapoolsemas ülikoolis Rovaniemis. Kogu akadeemilise karjääri jooksul on ta aktiivselt olnud tegev kooli arengu uurimisel. Tema mõtteviis lähtub järgmisest: õpetada kooli ja õpetajaid probleeme nägema ning aidata neil ise oma probleeme lahendada. Oma ettekandes keskendus K. Kurtakko rühmatööle, märkides: tänapäeva tööturul kõige raskemad ülesanded saab lahendada meeskonnatööd tehes.

Mõttetihed, südantvalutav oli professor **ENE-MALL VERNIKU** (kes muide töötab Pühajärve Põhikooli direktorina) ettekanne, mis käsitles õpetaja ettevalmistusega seotud probleeme ja perspektiive. Õpetaja koolitus algab üldhariduskooli õppekavast, selles sisalduva ideoloogia omaksvõttust. Kuidas saada eesti kooli õpetajat, just sellist õpetajat, mida vajab meie heitlik aeg? Kuidas saada rööbastele kasvatusteelmine uurimistöö, mille põhjal õpetajate õpetajat ette valmistada? Need ja teised küsimused tahavad vastust. Kõneleja märkis, et lisaks kaasaegsetele teadmistele peab kool andma ka oskuse toime tulla argielus, s.o haridusest peab inimesel abi olema. Käsilik põhimõtte isiksuse kasvatamisest on alati aktuaalne.

Pedagoogika Arhiivmuuseumi direktor **ILMAR KOPSO** rääkis Käisi fenomenist. Käisi vaated

Kõneleb haridusminister JAAK AAVIKSOO.

olid avatud demokraatliku ühiskonna haridustegelase vaated. Käis ei rõhutanud mitte õpetaja autoriteeti, vaid kvaliteeti. Oma töös leidis ta mittemõistmist, nõukogude võim salgas ta koguni maha — põlu all olid nii tema isik kui ka looming. Ettekandja jõuab järeldusele, et "enam polegi vaja Johannes Käisi poliitikaga siduda, praegu saame ja tahame rääkida Johannes Käisist üksnes kui suurest pedagoogist — puhtast pedagoogist."

VÕSi koolitusega pedagoog **ANNI RINNE** kõneles sellest, kuidas lahendati kasvatusprobleeme Võru Õpetajate Seminaris. Ta rõhutas kasvatus töös üldinimlike, eetiliste väärtuste osa. Eesti Vabariigis oli 30. aastatel õpetajal kergem töötada, sest kooli kasvatus töös toeks oli Eesti kodu moraal. Käsitles õpetajate enesetäiendamist, ütles ettekandja: see, et õppida tuleb kogu elu, oli selge juba siis. 1930.a loodud Pedagoogilise Ühingu Võru Seminar üheks eesmärgiks oligi õpetajatele uuega kursis olemise vaimse kaasabi ja toetuse pakkumine. **VÕSi** vilistlane **JULIUS UNGRU** kõneles talle omase muhedusega seminari sisseastumiseksameist. Lisagem ka **EEVA NIINI-VAARA** südame-soojad mälestuskilud, mis on avaldatud konverentsi teatmikus.

Klassiõpetaja ettevalmistamise probleeme käsitles Tartu Õpetajate Seminari täienduskoolituse osakonna juhataja **MALLE REIDOLF**. Tema kolleeg, pedagoogika õppejõud **MARIKA SÄRE** vaatles õpetajaks õppimise motiive ja väärtushinnanguid. Tartu Õpetajate Seminaris on üliõpilaste vastuvõtul püütud selgitada kandidaatide õpimotiive ja kutsesobivust, õppetööd korraldades — üliõpilase individuaalsust. Käis on individuaalsust mõistnud ühiskonnana rikkusena. Tartu Õpetajate Seminari vanemõpetaja **ELVE VOLTEINI** teema oli kodulooline aines emakeeles. On ju J.Käisi üldõpetuse aluseks kodulugu. **TIIU KALLAS** Saaremaa haridusosakonnast kõneles õpetajate ümberõppelisest täienduskoolitusest Saaremaal.

Konverentsil viibis ka Riigikogu liige **OLEV TOOMET**, kes kauaaegse pedagoogina sekka oma mõtteid ütles.

Pikk päev Käisiga läbi eilse, tänase ja homse. See lubab lootust, et Käisi põhimõtted, mis säilisid läbi õpetajate töö ka surveaastatel, elavad edasi taasiseseisvunud Eestis. Johannes Käisi Seltsi korraldatud juubelikonverents oli kaunis tähtis suure koolimehe töö väärtustamisel.

LIINA VALPER
JOOSEP AADERI
fotod